

הרמב"ם כתב דהמלך צ"ל בהיכל מלכותו, בלבושים עד הכתר וזה נוגע לשום תשים וגו' אלא י"ל דענין המלך לשפוט את העם וללחום, והנה בנמשל אינו שייך מלחמה דזה אינו מצד המלך כאן אלא ענין המשפט ואין לדין אלא מה שענינו ראות וכו' דאילו זה וכו' א"א לו לבוא בשדה וכיון שהוא כבר מלך אינו שייך להיות בשדה דאם אינו מלך אדרבה צ"ל בשדה מקודם וא"א להיות בהיכל וכתר אך כאן בנמשל דקאיעל אלול דזה לאחר ר"ה דר"ח תמליכוני בשנה שעברה וכבר נעשה מלך ובפרט אחר עבודת י"א חודש, אגה"ק, בכל ר"ה אור חדש שלא הי' ובתשכ"ז נמשך אור וכו' ובאלול יש אור זה וא"כ כבר הי' מלך, ובנוגע כח הפועל בנפעל איך שהמלכות מאיר במדינה, אימת המלך, והתהוות דכל מציאותו מציאות המלך, א"כ כל זה הוא שמו נקרא קב"ע או אפילו עד כח הפועל דזה למטה אפילו מקב"ע דהנפעל מציאות ואח"כ צ"ל עבודת אימתו וכו' אך כאן המלך עצמו בשדה וכל הבקשות באות אליו בבואו לעיר צריך לילך לעיר כדי לשפוט דיש ענינים שמביאים אליו ורק יחידי סגולה באים אליו, ואפילו לעיר הבירה, ולכן צריך ללכת בשדה לבוא לעיר ובנמשל אלול שזה ימי החול, רק שבתות אחדות, ובזה בא י"ג מדות הרחמים דזה נתינת כח בואני לדודי שיהי' אור חדש בר"ה שיהי' תמליכוני וימשך למטה וע"י מלך בשדה יהי' מלך בעיר הבירה בתמליכוני ואח"כ בשעת תמליכוני אין מניחים הכל ליכנס אך כיון שבא ע"י עבודה הוא ע"ד מה שכתוב בתק"ז ששואלין מי עשה קישוטי כלה הת"ח שלמדו וכו' כאן ל"י עבורתם נכנסים במקום גבוה ישראל וכו' בלחודוהי ביחידי סגולה מצד עבודת יחידא שבנפש, (טיפער העכער און ברייטער ענין של תמליכוני) אתא לאותבא צדיקא בתיובתא.

ה. רש"י - אחר ענין ראה, כו' יכנסו לארץ, ויקריבו קרבנות ב"ר וכו' עד הגאולה העתידה שכימי וכו' נפלאות ופי' בתקו"ז דזה שפל לגאולה העתידה ולכן ביהמ"ק השלישי גבוה גם מבית הראשון, וכל הקרבנות צ"ל לא תוכל ופי' רש"י וכו' ואל ריב"ק וכו', והנה ע"ז קושיות עד אין ספור א' דהנה רש"י לעיל בהשמר פי' כעין זה וכן אח"כ ולא אמר "בא הכתוב", ועוד ב' ורש"י בכמה מקומות פי' כעין זה "לא נוכל דבר", "לא יכלו דברו לשלום", לא תוכל לאכול הפסח, לא תוכל להתעלם, ובדברים שלאח"ז אם נדחוק דסומך על כאן מ"מ למה מביא מיהושע, ועוד ג' מה לשון יכול אתה הא זה פשוט ורש"י אינו מעתיק לשון הספרי כמו וכו' תדבקון דבגמרא אריכות וכו', אפשר וכו' ורש"י לא הביא דאינו נכנס בשקו"ט וכאן כל הקושיא מכח זה, ועוד ד' מה אומר פרד"א והיה יכול לומר דכ"ה ובמדרש וא"ת דה"א דזה דברי ריב"ק היה יכול לומר דכן הוא במדרש וכו' ומה נוגע פרד"א, ועוד ה' ריב"ק? ועוד ו' למה כל האריכות הזה ובספרי אינו מובא ובפרט החלק האחרון. וכל הענינים ע"פ פשטות הכתובים (יש לשלול מה שפירשו קצת מפרשים דב' פירושי רש"י מחולקים, א' דזה שלא כפשטות וב' דרש"י מחלקם באופן שנראה דאינם סותרים וכו').

והנה השמר לך פי' ליתן ל"ת וכו'. והפי' הכא אין שום חדוש כלל דבהשמר יש חדוש משא"כ כאן כל הפסוק מיותר דמעשרותיכם (מעשר שני וא"כ מעשר דגנך אינו חידוש וכן ביכורים ולזה פירש"י בא הכתוב וכוונתו לכל הפסוק לא מתיבות אלו ולכן קודם כל רש"י מבאר כללות הכתוב ואח"כ מפרש פרטי הענינים).

והנה לא תוכל בכלל הפשט מובן כמו בלבן הפסוק מבאר דהוא מצד ק' וכן ביוסף וישנאו אותו אך כאן למה לא יכול? דקודם לזה אין שום לאו וכאן הלאו הזה עצמו אוסרו ומה שייך לא תוכל? ופסח תלוי בכהן והוא לא ירצה להקריב משא"כ כאן מעשר תלוי רק בו, וא"כ מה לא תוכל. לא תוכל להתעלם הטעם משום אחיך, ודוגמא לכאן הוא רק בנביאים, דבנצבים לא אוכל לצאת ולבוא ופירש"י לאיש לכאן... (חסר הביאור).

*

*

*

(- נוסחא ב' (מהרש"י) בהשלמת החסר דלעיל -)

רש"י אומר לא תוכל, בא הכתוב ליתן וכו', למה רש"י הי' צריך להוסיף את המילים בא הכתוב, הי' לו לאמר ליתן לא תעשה וגו'. וכמו שאומר באותו הפ' פ"ג השמר לך ליתן לא תעשה וכו'.

ב' מה רוצה בכלל רש"י לבאר כאן, מה אינו מובן בלי הביאור שרש"י צריך להוסיף יכול אתה אבל אינך רשאי, הלא כתיב כבר כמה פעמים ורש"י אינו מבאר, א. אצל יוסף ואחיו שאמר הכתוב ולא יכלו לדבר אתו לשלום ורש"י אינו מוסיף כלום, ב. אצל לבן ובתואל ולא נוכל לדבר אליך וגו', וגם שם רש"י אינו מוסיף כלום. וכן לא תוכל לאכול

הפסח וגו'. וכן לקמן נמצא כמה פעמים ורש"י אינו מוסיף. אבל מהלאה אין קשה כ"כ מאחר שאפשר לומר שרש"י אינו מבאר מאחר שהוא ביאר כבר כאן, אבל מ"מ קשה כשרש"י רוצה להביא דוגמא אינו מוצא רק ביהושע, בכל התורה כולה דמיון ורק כנ"ל.

(ג) מה רש"י מוסיף יכול אתה וכו'. הלא כל מה שרש"י מוסיף ומבאר כאן זהו מאחר שלילד נהי' קשה מה כתוב ולא תוכל, הילד צועק אני כן יכול, ולכן רש"י צריך לבאר אבל אינך רשאי. א"כ מה צריך רש"י להשמיע יכול אתה א"ז הילד יודע בעצמו, ואם תרצה לומר שרש"י מעתיק את הסיפרי כמו שהוא, אין ענינו של רש"י להעתיק לשונות, ענינו להעתיק רק מה שמוכרח בפשטות הכתובים. וכמו שרש"י בעצמו לקמן באותה פ' מבאר ובו תדבוק. הדבק בדרכיו וכו', רש"י אינו מביא הלשון של הגמרא והלא הוי' אלקיך אש אוכלה הוא ואיך אפשר לידבק בו? אלא מביא מה שמוכרח לו לבאר הכתוב, א"כ ג"כ כאן הלא כל מה שרש"י צריך לבאר הוא מאחר שהילד שואל הלא אני כן יכול ולכן ע"ז בא הביאור. ואם הילד לא הי' יודע שהוא הלא לא הי' רש"י צריך לבאר כלל.

(ד) כך מפורש בפירקין דר"א וכו', מה רש"י מוסיף עם מה שכתוב בפירקין דר"א. הלא אין ענינו להביא את המראה מקומות מאיפה שהוא לוקח את הפירוש, אלא במקום שרש"י שיענינו ישנה את הפשט, וכמו שברש"י זה גופא כשמביא ר' יהושע בן קרחה וכו' אינו מציין שהוא לקח את זה מהסיפרי. ואם נאמר שרש"י רוצה להדגיש שזה לא מהסיפרי הי' יכול לציין וכן הובא במדרש?

(ה) והקושיא הידועה מה מוסיף עם מה שאומר ר' יהושע בן קרחה אומר, מה הוא מוסיף שזה דוקא ר' יהושע בן קרחה.

(ו) למה כל האריכות בזה הלא בסיפרי אינו מאריך כ"כ, ובפרט החלק האחרון והוא שנאמר וכו'.

וכל הענינים האלו צריכים להיות מוכרחים מפשטות הכתובים, ישנם כאלו שרוצים לפרש ששני פירושים הם ברש"י, א. שזה לא תעשה, וב. שזה רק איסור אבל לא לאו.

ומב' טעמים א"א לומר כך א. מאחר שרש"י לא הי' צריך להביא עוד פעם את המילים לא תוכל הי' צריך להביא פעם אחת וע"ז להביא ב' הפירושים.

ב. שלא תוכל: הפירוש בפשטות הוא שזה לא תעשה, ולא איסור בלבד.

(ז) בפסוק י"ג רש"י אומר על השמר לך ליתן לא תעשה על הדבר ואינו אומר בא הכתוב, מאחר שישנו חידוש בפסוק מה שלא ידעו מקודם. וכמו שרש"י מפרש, אבל מקריב אתה ע"פ נביא וגו'. א"כ רש"י אינו יכול לפרש שבא הכתוב, מאחר שלא כל הכתוב בא להשמיע רק את הליתן לא תעשה על הדבר. וכן בפסוק י"ט ג"כ רש"י אומר ליתן לא תעשה וכו' ואינו מזכיר בא הכתוב, מאחר שגם שם ישנו חידוש שלא ידעו מקודם וכמו שרש"י מבאר שהחידוש הוא שעל אדמתך דוקא אבל לא בגולה. וכן כפי"ג פ"א תשמרו לעשות רש"י מוסיף ליתן לא תעשה, ואינו מוסיף בא הכתוב מאחר שגם שם ישנו חידוש אשר לא תוסיף, שאת זה לא יודעים ממקודם, משא"כ כאן אין שום חידוש בפסוק. כל הפסוק בא ליתן לא תעשה על הדבר. שמעשר שני צריכים להביא לירושלים אין זה חידוש זה כבר כתוב בפסוק ו' לעיל. ותרומת ידך ג"כ לא חידוש מאחר שרש"י מפרש אלו הביכורים, וזהו כבר ג"כ כתוב לעיל. וא"כ כל הכתוב בא ליתן לא תעשה על הדבר. שמזה רואים עד כמה מדויקים כל מילה ברש"י. ומקודם מפרש רש"י מהו כללות הפסוק ולכן מביא את המילה לא תוכל אבל הכוונה הוא על כל הפסוק, ואח"כ רש"י מתחיל לבאר פרטי הכתוב.

והנה פירוש לא תוכל כל פעם רש"י אינו צריך לבאר מאחר שזה פשוט עד"מ אצל יוסף ואחיו הפסוק גופא אומר וישנאו אותו והפסוק אומר שזהו עד כדי כך שלא יכלו לדבר אתו לשלום. וכן ג"כ אצל לבן ובתואל הפסוק מבאר למה לא יוכל לדבר אתו מטוב עד רע. אבל כאן עד עכשיו לא הי' שום ציווי של לא תעשה וא"כ מהו הפירוש לא תוכל הלא לא יודע על שום איסור, ע"ז רש"י מבאר יכול אתה אבל אינך רשאי.

(ז.א) ב"פ רש"י אינו צריך לבאר, הכתוב בעצמו ביאר. אבל כאן רש"י מבאר את הכתוב שגם כאן הפירוש אינו יכול הגם שעד כאן לא ידענו משום איסור ע"ז).

ובפסח ג"כ מובן מהו הפירוש לא תוכל מאחר שזה אינו תלוי רק בעצמו. אלא זה תלוי בהכהן. וא"כ הוא צריך שהכהן יסכים ואפילו שהכהן יסכים צריך שהכהן יסכים לעשות ג"כ עבודת שאר הכהנים שמטפלים בהקרבת. משא"כ כאן במעשר אינו תלוי באף אחד הוא יכול לאכול בעצמו. וכן בלא תוכל להתעלם ג"כ מובן למה לא תוכל מאחר שהתורה אומרת

שזה אבידת אחיך ולכן אינו יכול להתעלם, והדוגמא לכאן הוא רק מנבואתם.

מולך (לא, ב) אינו יכול רש"י להביא ראיה הגם אשר שם על הפסוק לא אוכל עוד לצאת וגו' מפרש רש"י לא אוכל, אינו רשאי לפי שניתנה רשות ליהושע, ואין הפירוש שלמשה לא הי' כח, לא כהתה עינו ולא נס ליחו, אלא שנטלה ממנו הרשות. משם אין ראיה מאחר שיהושע לא יתן לו, או מאחר שבני ישראל שמעו שיהושע ממלא מקומו ממילא עם ישראל לא יתנו לו לצאת ולבא, ובעומק יותר כמשית"ל, סוף שיחה ג'. משא"כ כאן לכן רש"י לא יכול להביא ראיה משם. רק א"כ נהי' קשה למה רש"י שם אינו מביא את הלשון ר' יהושע בן קרחה אומר כמו כאן, ואם נאמר שרש"י סמך על כאן א"כ לא הי' צריך כלל לבאר, אינו רשאי, הלא יודעים מכאן, אלא רש"י כן פירש א"כ הי' צריך להביא כמו כאן או שזוכרים הכל או שלא סוכרים כלל.

ולהבין זה צלהק"ת למה בכלל כתוב בתורה לא תוכל הי' צ"ל לא תאכול, כמו לא תרצח. אינו אומר לא תוכל לרצוח. או כמו לא תעשה כל מלאכה וכיו"ב. וזה רש"י מדייק יכול אתה, הגם שכאן אינו דומה לשאר המקומות, בכל המקומות אין מצוה על ענין זה אף פעם עד"מ רציחה כו' או ששת ימים תעבוד זה לא מצוה זהו רק רשות. משא"כ כאן הלא ישנה מצוה של אכילת מעשר שני, וע"ז אומר לא תוכל שהוא שולל היכולת של האכילה. שלא תוכל מגלה שאין כאן בכלל חיוב של אכילת מעשר שני. וזה נוגע להלכה, דהלא כ"פ הדין שעשה ולא תעשה עשה דוחה את הלא תעשה. וא"כ הייתי אומר מתי הדין הוא שצריכים לקחת לירושלים, זהו דוקא כשיכול, אבל במקרה שאינו יכול בשעת הדחק יבוא העשה וידחה את הלא תעשה ע"ז הוא לא תוכל שזה כאילו שכתוב לא ניצטויתה (מי האט ניט אן געזאגט) אלא באופן שאפשר לאכול בירושלים. אבל הפסוק אינו יכול לכתוב לא ניצטויתה מאחר שאז לא היו יודעים מהלאו לכן מוכרח הכתוב לכתוב לא תוכל והפירוש הוא הגם שיכול אתה שאתה מצווה ע"ז מ"מ אינך רשאי וזהו שולל את היכולת. ודוגמא לזה שיש ציווי ומ"מ שלא יעשו מוצאים רק ביהושע, הי' ציווי לכבוש את כל ארץ ישראל, ז.א. יכולים היו רק שאינם רשאים.

נאר דא קומט אריין די קלאץ קשיא, רש"י אומר כאן שהשבועה היתה לפי שלקח אברהם מערת המכפלה, ורש"י ביהושע מפרש שזה הי' השבועה שנשבע אברהם לאבימלך?

און דא קומט אריין די צווייטע קלאץ קשיא, מאי איכפת מה שאברהם נשבע לאבימלך הלא זה הי' לפני מ"ת. ומה שאמרו שצריכים לכבוש את הארץ זה הי' אחרי מ"ת, וא"כ מה נוגע כאן מה שאברהם נשבע, הלא המ"ע דכיבוש דוחה את השבועה דאברהם. וע"ז תירץ רש"י השבועה שנשבע לאברהם כשלקח מהם מערת המכפלה, וא"כ אם היו לוקחים את עיר דוד הלא היו צריכים להחזיר את מערת המכפלה, (והגם שהלא הציווי דכיבוש ג"כ על עיר דוד ועל מערת המכפלה מ"מ הקב"ה רצה שזה ילך ע"פ דין וכדלקמן (ואפ"ל) שאם לא היו עושים זה ע"פ דין א"כ הקנין מתבטל למפרע וא"כ האבות היו נמצאים בקרקע לא שלהם עד הכיבוש דא"י. - המעתיק).

און דא קומט אריין א פלא'דיקער פרקי דר"א שם כתוב אחרי שדוד המלך כבש את עיר דוד נתן למלך ארונה כסף עבור העיר, אחרי שנתנו על הראש נתנו לו כסף כדי שיתרצה ע"ז וכן הדין שתליוהו וזבין זבינו. ולכן נתן כסף בכדי שלא יצטרך להחזיר מערת המכפלה. ולכן רש"י מביא מפרד"א.

וע"ז רש"י מביא והוא שנא' כי אם הסירך העורים והפסחים כו'. שבאמת השבועה נשארה קיימת וכבשו את זה באופן שאח"כ יקנו את זה ממנו בכסף, אבל הלא עומדים העורים והפסחים מול העולם וא"כ איך אפשר להלחם הלא זהו חילול השם. ע"ז הוא אומר כי אם הסירך וגו'. והנה כאן הוא לפי הברכה הבאה ולכך זה שייך למערת המכפלה, כמו שבמערת המכפלה צ"ל או המערה או עיר דוד, כמו"כ כאן בצד שני כמה שהנך מרויח כן אתה צריך להביא.

והנה ביהושע מפרש רש"י שהשבועה היתה לאבימלך וזהו כי אם הסירך העורים והפיסחים, שבמדרש אמר עור כנגד יצחק וכמ"ש ותכהינה עיניו מראות, פסח כנגד יעקב והוא צולע על ירכו וא"כ יצטרך לאמר שלמה ע"ד כ"ה לא יכלו להלחם מאחר שעוד הי' קיים נכדו של אבימלך, אבל זהו דוחק גדול לאמר כך, שגוי יאריך כ"כ הרבה ימים מאברהם אבינו עד אז יהי' עוד נכד, וכמו שאמר במדרש.

רש"י כאן שלומד שזה השבועה במערת המכפלה לכן לומד הפירוש עורים ופסחים צורות שכתבו עליהם את השבועה, ואין הפירוש שהעורים והפיסחים בעצמם זהו הי' מראה את

השבועה, ורש"י על נ"ך מאחר שאינו מדויק כל כך כמו שרואים מכמה מקומות לכן יכול ללמוד שהשבועה היתה לאבימלך, ולהעמיד שנכד עוד הי' קיים. ומרויח מזה מאחר שהשבועה לאבימלך כתוב בפירוש בתורה שכתב, משא"כ שבועה דמערות המכפילה כתוב בתורה שבע"פ.

רש"י מביא לא יכלו בני יהודה להורישם. בספרי כתוב ולא יכלו בני ישראל להורישם, הסיפרי אומר בנ"י מאחר שבפסוק אחד כתיב ולא יכלו בני יהודה, ובפסוק שני כתוב בני בנימין, לכן הוא אומר בקיצור בנ"י, להראות הגם שהם הוון רבים מ"מ לא הורישו בגלל השבועה רש"י מאחר שהוא פשוטו של מקרא לכן מביא פסוק כצורתו, ולכן מביא בני יהודה.

רק מה שנשאר קשה הוא: למה צריך רש"י להביא את ר' יהושע בן קרחה? ועוד איה"נ תירצו למה כתיב לא תוכל אבער גלאטיק איז דאס ניט פירוש לא קשה לאמר שזהו אינך רשאי.

ועוד למה באמת העשה אינו דוחה את הלא תעשה?

והנה ר' יהושע בן קרחה, אינו מובא כ"כ הרבה בהלכה אבל באגדה הוא מובא, והנה במשנה הראשונה בברכות, אומר ר' יהושע בן קרחה למה קדמה פ' שמע לוהי' אם שמוע בכדי שיקבל עליו עול מלכות שמים תחילה ואח"כ יקבל עליו עול מצות. (חסר קצת).

* * *

(- נוסחא ג' (מהרש"י) בהשלמת החסר דלעיל -)

עה"פ לא תוכל לאכול בשעריך וגו' (דברים יב, יז) אומר רש"י לא תוכל, בא הכתוב ליתן לא תעשה על הדבר, לא תוכל, רבי יהושע בן קרחה אומר יכול אתה אבל אינך רשאי, כיוצא בו (יהושע טו) ואת היבוסים יושבי ירושלים לא יכלו בני יהודה להורישם יכולים היו אלא שאינך רשאי, לפי שכרת להם אברהם ברית כשלקח מהם מערת המכפלה ולא יבוסים היו אלא חתיים היו אלא על שם העיר ששם יבוס כך מפורש בפרקי דרבי אליעזר (פ' לו) והוא שנאמר (שמואל ב, ה) כי אם הסירך העורים והפסחים צורות שכתבו עליהם את השבועה. עכ"ל רש"י.

השאלות:

א. בתחלה מפרש לא תוכל בא הכתוב ליתן לא תעשה על הדבר, ואח"כ מתחיל עוה"פ לא תוכל, רבי יהושע בן קרחה אומר וכו'.

יש מפרשים אשר זה שמתחיל רבי יב"ק זהו פירוש אחר, אבל אז הי' צ"ל ברש"י ד"א.

ב. פרשה י"ב, פ' י"ג, עה"פ השמר לך, מפרש רש"י ליתן לא תעשה על הדבר.

פרשה י"ב, פ' י"ט, עה"פ השמר לך, מפרש ליתן לא תעשה על הדבר. פרשה י"ג, פ' א' עה"פ תשמרו לעשות, מפרש ליתן לא תעשה וכו'.

בשלשה מקומות בפרשה זו, אומר ליתן לא תעשה וכו' ודוקא כאן אומר הלשון בא הכתוב.

ג. למה מזכיר רש"י שם הבעל מימרא רבי יהושע בן קרחה.

ד. אחרי שרש"י מביא את מימרא של רבי יהושע בן קרחה, שאיתא בספרי, אינו מספיק לרש"י, ומוכרח להביא עוד, לפי שכרת אברהם ברית וכו' שכ"ז ליתא בספרי, ורק בפרקי דר"א.

ה. למה לרש"י להביא את הלשון יכול אתה וכו', הי' לו רק לפרש, אינך רשאי שזהו הפירוש של לא תוכל.

ו. על כיו"ב מביא רש"י את הפסוק ואת היבוסים שביהושע, והנה הרבה פעמים בתורה נאמר לא תוכל והפירוש אינו שלא יכול רק כמו כאן, בפ' חיי שרה כד, ג ויען לבן ובתואל וגו' לא נוכל דבר אליך רע או טוב. בפ' וישב לז, ד גבי אחי יוסף ולא יכלו דברו לשלום. גבי אבדה, לא תוכל להתעלם, גבי אונס לא יוכל לשלח כל ימיו. ובפרשה זו גופא טז, ה לא תוכל לזבוח את הפסח.

ז. בפ' וילך עה"פ לא אוכל עוד לצאת ולבוא (גבי מרע"ה) מפרש רש"י מהו לא אוכל איני רשאי שנטלה ממני רשות וניתנה ליהושע, מדוע שם רש"י לא מביא את ריב"ק, וכאן אצלינו מביא את בעל המימרא.

ח. מה מכריח רש"י להביא כך מפורש בפרקי דר"א, מה שמביא קודם לזה מהספרי רש"י לא כותב דאיתא בספרי ודוקא זה שאיתא בפרד"א כותב רש"י.

ט. למה צריך רש"י להביא גם את זה שנאמר בשמואל את העורים והפסחים, ולפרש צורות שכתבו עליהם את השבועה.

י. מספרי מובא שלא יכלו (כל ישראל להורישם) ורש"י מביא את הפסוק לא יכלו בני יהודה להורישם.

יא. רש"י מביא את השבועה כשלקח מערת המכפלה, ולא את השבועה שנשבע לאבימלך, שמפורש להדיא בכתוב שכרת לו ברית, משא"כ במערת המכפלה לא נאמר כלל בכתוב שנשבע אז אברהם.

יב. מהו הפירוש (לפי פשוטו של מקרא) אחרי שיסירו את העורים והפסחים שזהו צורות שכתבו את השבועה, אז הוריש אותם, ממה נפשך אם לא יכלו מצד השבועה, מה הועילו שהסירו את השבועה, הלא השבועה במקומה עומדת אפילו שאינה בכתב.

התירושים:

א. כאן כל הכתוב מיותר, ובפ' י"ג, על השמר לך, שם יש עוד דיוק בכל מקום אשר תראה, אבל אתה מקריב על פי שני וכו' בפ' י"ט מפרש רש"י אבל בגולה אינך מוזהר, בפ' י"ג א' לאתוסף ולא תגרע, אבל כאן כל הכתוב מיותר, ובשביל זה כותב רש"י בא הכתוב, ובתחלה מפרש רש"י את כל הפסוק, ואח"כ מתחיל לפרש את התיבות לא תוכל.

ב. בכל המקומות שמובא התיבות לא תוכל, שם לא ה' מצוה לפני זה, אבל כאן הלא יש מצוה לאכול המעשר וא"כ יש הו"א מדוע לא יאכלנו גם בשעריך, הלא באכילתו מקיים מצוה, וע"כ מוכרח רש"י להביא את הפי' ואת היבוסים שגם שם יש מצוה של כיבוש ארץ ישראל.

ג. רש"י לא מביא שנשבע אברהם לאבימלך, כי שם כתיב לניני ולנכדי, והי' השבועה רק להם, כפרש"י שם עד כאן רחמי האב, וזה דאיתא במדרשים שהי' עוד קיים נכדו של אבימלך לפי פשוטו של מקרא, קשה לאמר כן שגוי יחי' כ"כ הרבה שנים, וע"כ מביא את המדרש שנשבע בעת מערת המכפלה.

ד. רש"י מוכרח להביא את הפרקי דרבי אליעזר, כי בלא"ה קשה מה הועילו שלקחו את העורים והפסחים, הלא הי' שבועה, אבל בפרד"א איתא אח"כ שדוד קנה מאת ארונה בעד כסף שגבה מכל השבטים, וא"כ קנה זה (באופן של תלוי' וזבין שהדין זביני זביני). ומה שהוכרחו להסיר את העורים והפסחים, הוא שעפ"י פשטות לא הי' יכולים להוריש את היבוסים שהי' בגלוי השבועה, וע"כ הסירו אותם (און מ'האט זיי געגעבן איבער קאפ) ואח"כ קבלו כסף וממילא שייך עפ"י דין לישראל.

וזוהו הסיום איתא דוקא בפרד"א ולא ביל"ש ובשאר מדרשים.

ה. בספרי הלשון שלא יכלו להורישם (כל ישראל) וזה קשה עפ"י פשוטו שכל ישראל לא יוכלו להורישם וע"כ מביא רש"י את הפסוק שלא יכלו בני יהודה להורישם.

ו. רש"י מוכרח להביא את ריב"ק. כי בלא"ה קשה לכל אדם לקיים זה, כשיש מצוה לאכול מער מדוע לא יאכלנו בשעריך אבל לפי דברי ריב"ק שאמר בברכות למה קדמה שמע לוהיא"ש, כדי שיקבל עליו עומ"ש תחלה ואח"כ יקבל עליו עול מצוות, וכשיש בתחלה עומ"ש אז בנקל לכאור"א לקיים זה.

בפ' וילך מדברים ע"ד משה רבינו, שהי' צדיק גמור, וממילא מפרש רש"י בפשטות, לפי שניטל ממנו רשות ממילא לא אוכל, אבל לכאור"א זהו דבר שאינו קל וע"כ מוכרחים

לרבי יהושע בן קרחה.

וההוראה בעבודת השם, ישנם כאלו שטוענים שיש שבועה וממילא מוכרחים לעשות ככה, אבל שבועות כאלו הם עורים ופסחים הם צורות - צלמים - ענין של עבודה זרה.

אין יכולים לכבוש את ארץ ישראל לפי שיש שבועה, שבועה כזו הם עורים ופסחים (אינו ברור)

(הזכיר ג"כ אלו שישנים בעת ההתוועדות - גישמאק - ובעשרה, ובמאה, מען זאגט איהם ער זאל ניט שלאפען, טענה'ט ער ער האט א מצוה שינה בשבת תענוג)..

*

*

*